

Patron Szkoły

Rycheza - pierwsza królowa Polski

Warto wiedzieć:

Urodzona między 993 a 998 r. (prawdopodobnie na zamku Tomburg w pobliżu Bonn) Rycheza (zwana także Ryksą) była córką palatyna reńskiego Erenfrieda Ezzona i Matyldy, siostrzenicą Ottona III (Gall Anonim błędnie podawał, że Rycheza była siostrą cesarza).

Miała dziewięcioro rodzeństwa, przy czym aż sześć sióstr. Wszystkie one były mniszkami, co wskazuje na fakt, że odebrały staranne wykształcenie. Rycheza także była osobą światłą - podobnie jak jej przyszły mąż Mieszko II Lambert władała kilkoma językami (poza niemieckim także m.in. łaciną i greką).

"Rycheza, jak wszystkie księżniczki niemieckie, zapewne kształciła się w jednym z klasztorów na ziemiach cesarstwa, może w Gandersheim lub w Kwedlinburgu, gdzie były ksieniami jej ciotki. W każdym razie wzrastała w jednym z najbardziej kulturalnych środowisk ówczesnego świata" - podkreśla Żylińska.

W 1013 r., w czasie pertraktacji pokojowych w Merseburgu, kończących trwającą od 1007 r. wojnę polsko-niemiecką, zdecydowano o mariażu Rychezy z synem Bolesław Chrobrego Mieszkiem II. Prawdopodobnie tam, dla przypieczętowania dobrosąsiedzkich relacji obu państw, odbył się ich ślub. Jeszcze w tym samym roku, Rycheza i Mieszko w towarzystwie królewskiej świty przybyli do Gniezna, gdzie wyprawiono im gody weselne.

"Poprzez to małżeństwo dynastia Piastów wchodziła do ścisłego kręgu najważniejszych europejskich dynastii. W żyłach Rychezy płynęła krew zarówno panujących w Niemczech Ludolfingów, jak i Karola Wielkiego i cesarzy bizantyjskich. Potomkowie jej i Mieszka dziedziczyli więc tradycję Cesarstwa Rzymskiego przechowaną zarówno na Zachodzie, jak i nad Bosforem. Małżeństwo to potwierdzało pozycję Chrobrego w ramach chrześcijańskiej Europy" - tłumaczy Marek Barański w książce "Dynastia Piastów w Polsce".

Podobnego zdania jest Paweł Jasienica, autor "Polski Piastów", który ocenia małżeństwo Mieszka II i Rychezy pod kątem politycznych korzyści dla Polski, a przede wszystkim umocnienia polskich wpływów wśród niemieckiej arystokracji. Nie bez znaczenia dla prestiżu polskiej monarchii był fakt, że Rycheza była potomkiem - po kądzieli - samego cesarza Karola Wielkiego.

W 1016 r. przyszedł na świat syn Mieszka i Rychezy - Kazimierz, przyszły król Polski, któremu tradycja nadała przydomek Odnowiciel. W kolejnych latach Rycheza urodziła również dwie córki, Ryksę (imię niepewne) i Gertrudę.

W 1025 r., w związku ze śmiercią Chrobrego, na tron polski wstąpił Mieszko II. Tego samego roku nowy władca wraz z żoną otrzymali korony królewskie z rąk arcybiskupa gnieźnieńskiego Hipolita.

W 1031 r., wskutek najazdu księcia kijowskiego Jarosława Mądrego popierającego starszego brata Mieszka II - Bezpryma (w tym samym czasie Polskę najechał cesarz Konrad II), król ratował się ucieczką do Czech, pozostawiając w Polsce żonę z dziećmi. Nie uzyskał tam jednak azylu, książę czeski Udalryk wykastrował go i uwięził.

Po objęciu władzy w Polsce przez Bezpryma także Rycheza, wraz z dziećmi, wyjechała do Niemiec, wywożąc polskie insygnia koronacyjne. Według innych źródeł, polską koronę do Niemiec odesłał sam Bezprym.

Na ogół przyjmuje się, że pod koniec 1031 r. Rycheza opuściła Polskę bezpowrotnie. Niewykluczone jednak, że po skrytobójczym zamordowaniu Bezpryma w 1032 r. oraz uwolnieniu Mieszka II, Rycheza powróciła do Polski. Po śmierci męża dwa lata później miała sprawować rządy w imieniu małoletniego Kazimierza. Według Długosza, polskie możnowładztwo wypędziło ją z kraju dopiero w 1036 r. (ten sam los spotkał niebawem także Kazimierza).

Niezależnie od daty opuszczenia Polski, pewne jest, że Rycheza znalazła schronienie na dworze cesarskim Konrada II, który zgodził się, aby tytuł królowej Polski przysługiwał jej dożywotnio.

W Niemczech Rychezę odwiedził wracający z wygnania na Węgrzech pretendent do polskiego tronu - Kazimierz. Tam zdobył poparcie możnych, m.in. wujów: arcybiskupa kolońskiego Hermanna i księcia szwabskiego Ottona. Około roku 1039, wspierany m.in. przez wojska niemieckie, powrócił do Polski i zaczął odbudowę pogrążonego w chaosie wewnętrznym państwa.

Jego matka resztę życia spędziła w Niemczech, przebywała m.in. w Kolonii, a także na nadreńskim zamku Klotten. Następnie, w roku 1047, wstąpiła do klasztoru benedyktyńskiego w Brauweiler w pobliżu Kolonii, ufundowanego w 1024 r. przez jej rodziców.

Rycheza zmarła 21 marca 1063 r. w Saalfeld w Turyngii. Pochowano ją w kościele św. Marii ad Gradus w Kolonii. W 1817 r. szczątki Rychezy zostały przeniesione do Katedry Kolońskiej.

W Niemczech, szczególnie w Nadrenii, Rycheza jest otaczana czcią i uznawana za błogosławioną (choć Kościół katolicki nigdy jej formalnie nie beatyfikował).

Za czasów obecności Rychezy w Polsce nastąpił rozwój budownictwa sakralnego; pierwsza polska królowa była fundatorką wielu kościołów. Szczególnie dbała jednak o wychowanie swoich dzieci. Świadczy o tym m.in. fakt posłania syna Kazimierza na klasztorną naukę już w wieku 10 lat. Edukowała również córkę Gertrudę, przyszlą żonę księcia ruskiego Izasława.

